FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT JEAN MISCHO

föredraget den 14 juni 2001 [1]

1. Giudice di pace di Viadana (Italien) har ställt tre frågor till domstolen som rör begreppet "konsument" i den mening som avses i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal (nedan kallat direktivet). [2]

I — Tillämpliga gemenskapsbestämmelser

2. Syftet med direktivet är enligt dess artikel 1 att närma medlemsstaternas lagar och andra författningar till varandra i fråga om oskäliga villkor i avtal som sluts mellan en näringsidkare och en konsument.

3. Enligt artikel 2 b i direktivet avses med "konsument" en fysisk person som i samband med avtal som omfattas av detta direktiv handlar för ändamål som faller utanför hans näring eller yrke.

4. I artikel 2 c i direktivet definieras begreppet "näringsidkare" som en fysisk eller juridisk person som i samband med avtal som omfattas av detta direktiv handlar för ändamål som har samband med hans näring eller yrkesverksamhet, oavsett om den är offentlig eller privat.

II — Målet vid den nationella domstolen

5. För personalens räkning installerade företagen Cape Snc (nedan kallat Cape) och O.M.A.I. Srl (nedan kallat OMAI) maskiner hänförliga till kategorin "automater" i sina lokaler. Det var Idealservice Srl (nedan kallat Idealservice) som levererade dem. I en tvist med Idealservice i Viadana har företagen Cape och OMAI, vilka instämts av Idealservice vid Giudice di pace di Viadana (nedan kallad den hänskjutande domstolen), inom ramen för ett bestridande av en ansökan om betalningsföreläggande, gjort gällande att den klausul i Idealservices kontrakt, enligt vilken en lokal domstol är exklusivt forum, är ogiltig enligt den bestämmelse genom vilken artikel 3.3 i direktivet har införlivats i italiensk

1 — Originalspråk: franska.

2 — EGT L 95, s. 29; svensk specialutgåva, område 15, volym 12, s. 169.

rätt. Företagen har hävdat att prorogationsavtalet är oskäligt i den mening som avses i artikel 1469 a punkt 19 i den italienska civillagen och följaktligen ogiltigt med stöd av artikel 1469 e i samma lag.

6. I begäran om förhandsavgörande har det erinrats om att parterna, som har gjort gällande att klausulen i fråga är oskälig, slöt ifrågavarande leveransavtal enbart med avsikt att ge personalen tillgång till vissa varor, närmare bestämt drycker, vilket inte omfattas av de båda företagens näringsverksamhet.

7. I båda målen har Idealservice bestridit dessa påståenden med hänvisning till att motparterna inte kan betraktas som konsumenter i den meningen att reglerna om oskäliga avtalsvillkor blir tillämpliga. För det första rör det sig om företag och inte fysiska personer och för det andra har de slutit avtalen i fråga i samband med utövande av deras näringsverksamhet.

8. Den hänskjutande domstolen har anmärkt att bestämmelserna i den italienska civillagen, vars tolkning är nödvändig för att avgöra om den är behörig att avgöra de två målen i fråga, införlivat direktivets bestämmelser med den italienska rättsordningen. I synnerhet är begreppen "näringsidkare" och "konsument" som avses i artikel 1469 a i den italienska civillagstiftningen en ordagrann överföring ifrån artikel 2 i nämnda direktiv.

III — Tolkningsfrågorna

9. Den hänskjutande domstolen, som anser att en tolkning av de gemenskapsrättsliga bestämmelserna är nödvändig för att lösa tvisten, har beslutat att vilandeförklara målet och, genom beslut av den 12 november och den 3 december 1999, ställa följande frågor till domstolen:

"1) Kan en företagare anses vara en konsument när han ingår ett avtal med en annan företagare enligt ett avtal som har utformats av den sistnämnde och som inlemmas i den förstnämndes näringsverksamhet, varigenom den förstnämnde uteslutande för sin personals räkning köper en vara eller tjänst som helt faller utanför och är avskild från hans normala näring eller yrkesverksamhet? Är det i så fall möjligt att anse att företagaren i fråga handlar för ändamål som inte har samband med företaget?

2) Om den föregående frågan besvaras jakande, kan det då anses att alla personer och associationer är konsumenter när de ingår en rättshandling som inte har samband med eller inte fyller någon funktion i deras normala näring eller yrkesverksamhet, eller avser begreppet konsument uteslutande fysiska personer, varvid alla andra personer är uteslutna?

3) Kan ett företag anses vara en konsument?"

IV — Bedömning

10. Det förefaller lämpligt att börja med att granska den andra och den tredje frågan med vilka den hänskjutande domstolen i huvudsak vill veta om begreppet konsument enbart avser fysiska personer.

11. Jag anser, tillsammans med den franska och den italienska regeringen såväl som kommissionen och Idealservice, att svaret på dessa frågor är jakande.

12. Enligt kommissionen "föreskrivs just [i artikel 2 b i direktivet] att begreppet konsument avser 'fysiska personer'. Däremot avses med näringsidkare i artikel 2 c både fysiska och juridiska personer. Det framgår således helt enkelt av den aktuella bestämmelsens ordalydelse, att begreppet konsument uteslutande avser fysiska personer och att det varken omfattar företag eller, mer allmänt, juridiska personer".

13. Denna tolkning verkar dessutom vinna stöd i syftet med gemenskapslagstiftningen i fråga. Domstolen har i sin dom i de förenade målen Océano Group Editorial och Salvat Editores[3] till exempel erinrat om, att "det genom direktivet [93/13] införda skyddssystemet grundas på tanken att konsumenten befinner sig i underläge i förhållande till näringsidkaren, i fråga om såväl förhandlingsposition som informationsnivå, vilket medför att konsumenten godkänner villkor som näringsidkaren har utformat i förväg, utan att kunna påverka villkorens innehåll".

14. Denna vilja att skydda den personkrets som befinner sig i underläge, och endast denna, bekräftas i tolfte övervägandet i ingressen och i artikel 3 i direktivet, enligt vilka direktivet endast omfattar avtalsvillkor som inte har förhandlats fram individuellt.

15. Det är dock riktigt att hävda, vilket kommissionen också har gjort, att just fysiska personer som inte handlar för ändamål som har samband med deras näringsverksamhet eller yrke befinner sig i en svagare ställning i förhållande till de näringsidkare som avses i artikel 2 c i direktivet.

3 — Dom av den 27 juni 2000 i de förenade målen C-240/98—C-244/98 (REG 2000, s. I-4941), punkt 25.

16. Företag och juridiska personer [4] befinner sig däremot normalt inte i ett sådant underläge och det finns således ingen anledning att låta dessa omfattas av ett skydd, som, eftersom det utgör ett undantag från principen om avtalsfrihet, för övrigt måste tolkas restriktivt.

17. Enligt domstolens rättspraxis rörande artikel 13 i konventionen av den 27 november 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område, skall begreppet "konsument" förstås som den "slutlige, *enskilde* konsumenten", [5] eller som en "person", [6] vilket betyder att det utan tvivel rör sig om fysiska personer.

18. Denna rättspraxis förefaller relevant i förevarande fall, eftersom artikel 13 och följande artiklar i konventionen i princip har samma syfte som direktivet. I domen i det ovannämnda målet Shearson Lehman Hutton fastställde domstolen att "bestämmelserna i artikel 13 och följande artiklar i konventionen har till uppgift att skydda den part som anses vara ekonomiskt svagare och mindre erfaren i juridiskt hänseende än motparten". [7]

19. Den spanska och den italienska regeringen har hänvisat till sina nationella lagstiftningar som, på vissa villkor, utvidgar det i direktivet införda skyddssystemet för konsumenter till att avse juridiska personer eller näringsidkare. Regeringarna har i princip uppmanat domstolen att fastställa att direktivet tillåter en sådan utvidgning, vilket förefaller riktigt med hänsyn till ordalydelsen i artikel 8 i direktivet.

20. Det måste dock konstateras att en sådan begäran inte kan behandlas inom ramen för ifrågavarande mål. Frågan som den hänskjutande domstolen har ställt rör nämligen begreppet konsument i den mening som avses i artikel 2 b i direktivet. Det finns ingenting som tyder på att den hänskjutande domstolen, för att lösa tvisten, behöver veta på vilka villkor medlemsstaterna, i förekommande fall, kan utvidga det i direktivet införda skyddssystemet till att omfatta andra personer än konsumenter, såsom juridiska personer eller affärsidkare.

21. Jag föreslår därför att svaret till den hänskjutande domstolen skall vara att

4 — Det framkom under förhandlingen att handelsbolag inte utgör juridiska personer enligt italiensk rätt.

5 — Dom av den 19 januari 1993 i mål C-89/91, Shearson Lehman Hutton (REG 1993, s. I-139), punkt 22. Min kursivering.

6 — Dom av den 3 juli 1997 i mål C-269/95, Benincasa (REG 1997, s. I-3767), punkt 17.

7 — Punkt 18.

begreppet "konsument" i artikel 2 b i direktivet endast avser fysiska personer.

22. Det svaret räcker för att den hänskjutande domstolen skall kunna döma i målen. Det framgår nämligen klart av begäran om förhandsavgörande att de två parter som påstått sig vara "konsumenter" är företag.

23. Med beaktande av svaret på den andra och tredje frågan verkar det dessutom inte längre meningsfullt att besvara den första frågan, enligt vilken den hänskjutande domstolen vill veta om en företagare som köper en tjänst eller vara som uteslutande skall användas av företagets personal — trots att användningen fullständigt saknar samband med företagets normala näring och yrkesverksamhet — handlar för ändamål som har samband med företaget.

24. Med denna fråga vill den hänskjutande domstolen att domstolen skall tolka begreppet "[handla] för ändamål som faller utanför hans näring eller yrke" som ingår i definitionen av begreppet "konsument" i artikel 2 b i direktivet.

25. Det verkar dock, vilket domen i målet Di Pinto [8] har åskådliggjort, svårt att tolka detta begrepp och samtidigt bortse från det förhållandet att den som "handlar" är en juridisk person.

26. I domen i det ovannämnda målet Di Pinto har domstolen tolkat begreppet "konsument" i rådets direktiv 85/577/EEG av den 20 december 1985 för att skydda konsumenten i de fall då avtal ingås utanför fasta affärslokaler. [9] I detta direktiv definieras "konsument" som "en fysisk person som, i de transaktioner som täcks av detta direktiv, uppträder med avsikter, som kan anses ligga utanför hans näringsverksamhet eller yrkesområde".

27. Domstolen fastställde att en näringsidkare som vidtar åtgärder i syfte att sluta ett reklamavtal för försäljning av sin affärsrörelse inte skulle anses vara en konsument, med hänsyn till att de handlingar som hade utförts "rörde skötseln *och syftade till att tillfredsställa andra behov än familjens eller affärsmannens egna behov*". [10]

8 — Dom av den 14 mars 1991 i mål C-361/89 (REG 1991, s. I-1189).

9 — EGT L 372, s. 31; svensk specialutgåva, område 15, volym 7, s. 83.

10 — Domen i det ovannämnda målet Di Pinto, punkt 16. Min kursivering.

28. Hänvisningen till "familjens eller affärsmannens egna behov" visar att personens fysiska karaktär påverkar innebörden av begrepp som "[uppträda] med avsikter, som kan anses ligga utanför hans näringsverksamhet eller yrkesområde" i direktiv 85/577, eller "[handla] för ändamål som faller utanför hans näring eller yrke" i direktiv 93/13.

29. Jag föreslår därför att domstolen inte skall besvara den första frågan.

V — Förslag till avgörande

30. Mot bakgrund av vad som ovan anförts föreslår jag att domstolen ger följande svar på den fråga som Giudice di pace di Viadana (Italien) har ställt:

Artikel 2 b i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal skall tolkas på så sätt, att begreppet konsument uteslutande avser fysiska personer.